

СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АПК

Визначена актуальність створення системи інноваційного підприємництва та розробка заходів його ефективного функціонування

Із загостренням конкуренції на світовому і національному ринках та прискоренням через це науково-технічного й організаційного прогресу максимізація інноваційного чинника є вирішальною умовою стійкого розвитку сучасних економічних систем.

Інноваційну діяльність слід розглядати як системний процес, що забезпечує постійне вдосконалення агропромислового виробництва завдяки освоєнню нових знань. Інноваційна діяльність визначається як така, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу.

Ця діяльність передбачає:

- стимулювання випуску і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій для галузей АПК;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм із тривалими термінами окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для досягнення якісних змін у стані продуктивних сил;
- розробку і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, призначених для удосконалення соціального та екологічного стану.

Через це виняткового значення набуває запровадження на законодавчій основі форм і методів державного регулювання та стимулювання комерціалізації результатів науково-технічної діяльності. Це потребує, в свою чергу, перенесення акценту підприємницької діяльності на управлінський аспект в аналізі господарської діяльності підприємств різних форм власності.

Відповідно до форм власності, встановлених чинним законодавством України, нині в країні наявні наступні види підприємницької діяльності:

- індивідуальне підприємство, яке ґрунтується на приватній власності фізичної особи і виключно її праці;
- сімейне підприємство, що ґрунтується на власності і праці членів сім'ї;
- приватне господарство, що ґрунтується на власності окремих осіб з правом використання найманої робочої сили;
- колективне підприємство, що ґрунтується на власності трудового колективу підприємства, кооперативу або іншого статутного товариства;
- державне комунальне підприємство, що ґрунтується на власності адміністративно-територіальних одиниць (району, областей);
- державне підприємство, що ґрунтується на загальнодержавній власності;
- спільне (корпоративне) підприємство, що засновується на базі поєднання майна різних власників, у т. ч. держави.

Оцінка різних видів організаційної підприємницької діяльності виявила, що для їх стійкого функціонування необхідно здійснити низку заходів, зокрема:

- завершити реформування сільськогосподарських підприємств на засадах приватної власності з максимальним забезпеченням цілісності господарсько-територіальних комплексів для ефективного використання землі, майна, розвитку соціальної сфери;
- запровадити земельно-орендні відносини між власниками землі та суб'єктами господарювання за умови обов'язкової платності при використанні землі;

– здійснити комплекс робіт щодо удосконалення інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції, створення рівних умов для конкурентної діяльності всіх учасників аграрного ринку.

Основним завданням розвитку організаційних форм інноваційного підприємництва на сучасному етапі є досягнення балансу інтересів всіх агентів діяльності з метою забезпечення ефективної інноваційної політики при переході до ринку.

Удосконалення управління науково-технічною сферою у середньо-строковій перспективі повинно відбуватися шляхом поєднання державних методів регулювання з недержавними, насамперед, ринковими. Велику увагу надалі слід приділити створенню таких організаційно-економічних форм інтеграції науки з виробництвом, як концерни, регіональні науково-виробничі зони і корпорації тощо. З метою удосконалення механізмів державного регулювання АПК, в основу соціально-економічних перетворень на селі було покладено нову ідеологію аграрних відносин, що передбачає приватного сільгосптоваровиробника, самостійність у виборі форм господарювання, каналів реалізації продукції тощо. Тому процес становлення приватної власності на селі об'єктивно вимагав радикальної зміни форм і методів державного управління та регулювання АПК. Важливим складником, що має забезпечувати ефективність аграрної реформи, було визнано нові механізми здійснення державної аграрної політики в ринкових умовах господарювання. Стратегічним напрямом змін функцій органів державної влади стало адміністративне невтручання органів усіх рівнів у діяльність сільськогосподарських підприємств і перехід до запровадження та гарантування стабільних правил для суб'єктів аграрних відносин і державного регулювання за допомогою ринкових важелів [1].

Ефективність такого підходу засвідчує досвід державного регулювання аграрного сектору країн Заходу. Зокрема, державне регулювання стало невід'ємним елементом

функціонування аграрного сектору США. Держава координує дії учасників продовольчого ринку, створює правила і визначає межі діяльності суб'єктів ринку, контролює виконання їх функцій в інтересах усього суспільства.

Досвід США свідчить, що створення такої системи державного регулювання розвитку АПК дозволило аграрному сектору країни не тільки випередити інші країни світу у виробництві продукції сільськогосподарства, але й гарантувати соціальну стабільність в американському суспільстві.

Зростання ефективності сільськогосподарського виробництва в США забезпечується насамперед товаровиробниками, а також наукою й аграрною політикою, що розробляється і впроваджується державою. Вплив держави на стійке і довгострокове зростання економічної ефективності в аграрному секторі здійснюється завдяки фінансуванню наукових досліджень, створенню в сільській місцевості відповідної інфраструктури і прийняттю спеціальних програм з підтримки цін і доходів фермерів.

Економічний аналіз господарської діяльності підприємств які запроваджують інновації, виявив, що у разі виконання всіх зобов'язань, передбачених бізнес-проектom, вони сприяють:

– інтенсивному розвитку інноваційного підприємництва;

– прискоренню процесів передачі науково-технічних досягнень і знань у агропромислове виробництво;

– створенню умов для ефективнішої діяльності інноваційних підприємств шляхом удосконалення їх управління, оптимізації виробничої програми на основі розроблених методик, моделей і методів математичного моделювання.

Основою бізнес-планів інноваційних підприємств повинна бути така інформація:

– джерела фінансування, види та етапи здійснення інвестицій;

– визначення термінів реалізації інноваційних проектів та їх окупності;

– економіко-математичне обґрунтування основних техніко-економічних показників господарської діяльності підприємства;
– структура фінансового плану підприємства.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку економіки актуальним завданням є створення системи інноваційного підприємництва та розробка заходів його ефективного функціонування. Держава має активізувати свою роль у вирішенні завдань інноваційного розвитку корпоративних підприємств. Державна підтримка інноваційного бізнесу може здійснюватися двома засобами – прямим та опосередкованим регулюванням. Пряма підтримка передбачає фінансування з бюджету, надання грантів і пільгових кредитів, укладання контрактів з інноваційними підприємствами на розробку нової продукції, створення належних умов залучення приватного й іноземного капіталу. За допомогою численних методів опосередкованої дії створюється сприятливий інноваційний та інвестиційний клімат в економіці окремих регіонів, а саме: податкові пільги, амортизаційна, цінова політика тощо.

Практична реалізація методики моделювання виробничих програм корпоративних підприємств передбачає також розробку наукового забезпечення досліджуваних процесів інноваційної діяльності, зокрема, оцінку інвестиційної привабливості підприємств акціонерної форми власності. Така оцінка дозволяє обґрунтовано дослідити доцільність інвестування в певний корпоративний об'єкт, а також вирішити проблему вибору з кількох альтернативних напрямів потенційного інвестування. Цей підхід відповідно змінює механізми впливу держави на впровадження аграрної політики та розвиток сільського господарства.

Нині державне регулювання АПК базується на багатьох важелях перспективного характеру, що визначає можливість подальшого розвитку сільського господарства шляхом створення у народному господарстві країни рівноправних

міжгалузевих відносин через удосконалення цінового механізму, податкової системи, запровадження ефективних механізмів кредитного обслуговування з урахуванням специфіки сільського господарства як галузі з сезонним виробництвом і уповільненим оборотом капіталу.

Законом встановлено порядок використання бюджетних коштів, за яким держава стимулює розвиток окремих найбільш важливих напрямків та галузей АПК.

Пошук найбільш ефективних шляхів реалізації таких програм має здійснюватися за допомогою економіко-математичних моделей і методів [1], які дозволять оптимізувати процес узгодження рішень у складних соціально-економічних системах і процесах, зокрема:

– прогнозуванні ємності ринку окремих груп і видів продукції сільського господарства;

– розробці методики прогнозування обсягів виробництва, суми пільг з прибутку та розширення бази оподаткування;

– комплексній (мультиплікативній) соціально-економічній оцінці значущості інвестиційних проектів для окремих підприємств і регіонів;

– економіко-математичному обґрунтуванні можливих ризиків і методів їх зниження в умовах реалізації виробничої програми підприємств.

Попри те, що розміри інвестицій у наукові дослідження є основним фактором, що стимулює розвиток регіональної економіки, дія цього чинника в регіонах виявляється порізному і не є головною умовою підвищення ефективності агропромислового виробництва.

Виявлено, що головний вплив на розвиток економіки регіонів насамперед здійснюють природні ресурси, специфіка соціальних умов, наявність кваліфікованої робочої сили тощо, тобто умови їх оптимального використання, відновлення і збереження ресурсів.

З огляду на формування Україною власного підходу до використання природних ресурсів екологічні питання набувають особливого значення. Досягненню цієї мети сприятиме розробка Національної екологічної

політики (НЕП) відповідно до вимог часу та фінансових можливостей її реалізації на основі системного підходу.

Усі приватизаційні процеси мають бути осмислені в загальнонаціональному і регіональному аспектах щодо екології, пов'язані з багатьма особливостями розміщення об'єктів господарської діяльності. Реально існує доволі значна різниця у цінності територій, яка впливає на диференціацію вартості державного майна і зумовлює застосування відповідних методів. Комплексна оцінка врахування соціальної, економічної, ресурсної та екологічної цінності окремих регіональних територій можлива на основі застосування економіко-математичних методів та моделей, алгоритмів і програм їх реалізації на ПЕОМ.

Серед інших макроекономічних факторів збільшення кількості та покращення якості суспільних товарів важливими є сфери економічної, соціальної та адміністративної інфраструктури суспільства в цілому. Серед них: телекомунікації, електроенергетика, залізничні та автомобільні шляхи, водопостачання та водовідведення. У комерціалізації цих галузей досягнуто певного прогресу. Так, плата за користування шляхами визначається лише опосередковано на основі податків на пальне та транспортні засоби і не пов'язана безпосередньо з їх використанням. Створено спеціальний фонд фінансування шляхів, але його функціонування залежить від коштів, які виділяються із державного бюджету.

Будівництво та обслуговування автошляхів здійснюється переважно корпоративними державними організаціями за певної участі приватного сектора. Водночас в Україні існує проблема підвищення ефективності використання транспортних систем, особливо в зерно-продуктовому, цукробуряковому, м'ясо-молочному та інших підкомплексах АПК.

Так, своєчасність постачання зернових культур від виробника до хлібоприймальних, а від них до зернопереробних і торговельних підприємств залежить від існуючої системи

формування зв'язків у виробничому комплексі "поле-заготівля-переробка-ринок". Зв'язки, що існують у виробничому комплексі між системами, можна розглядати як транспортні потоки, що потребують оптимізації управління у реальному масштабі часу.

Вирішити таку системну багатоваріантну проблему можна здійснене тільки на базі використання ефективних методів формування управлінських рішень, а саме - економіко-математичних моделей і комп'ютерних інформаційних технологій.

Моделювання таких складних підкомплексів потребує розробки системи економіко-математичних моделей, оптимізації співвідношень розподілу інноваційних та інвестиційних ресурсів, що є можливим на рівні держави, економіко-математичних моделей оптимізації територіальної цінової рівноваги у системі "виробництво-переробка-ринок".

Таким чином, дослідження спектра застосування макроекономічних функцій держави в структурі корпоративної власності виявило можливості їх формалізованого опису, і на їх основі формування окремих класів економіко-математичних задач і моделей, реалізація яких дозволяє вдосконалити технології прийняття управлінських рішень на макро- та мікрорівнях при обґрунтуванні пропозицій щодо соціально-економічного розвитку окремих корпоративних формувань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кириленко І.Г. Агропромисловий комплекс: сучасний стан та погляд в майбутнє. // Економіка АПК. – 2001. – № 4. – С. 23-28.

2. Кігель В.Р. Математичні методи ринкової економіки: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Кондор, 2003. – 159 с.

ЖЕБКА В.В. – кандидат економічних наук, доцент